

NOWE TECHNOLOGIE W PRAWIE PRYWATNYM

PROF. DR HAB. JACEK GOŁACZYŃSKI, DR SYLWIA KOTECKA

KOLEJNY ETAP INFORMATYZACJI POSTĘPOWANIA CYWILNEGO. UWAGI NA TLE PROJEKTU ZMIANY USTAWY – KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO. CZĘŚĆ I

1. Uwagi ogólne

Istotnym krokiem w kierunku informatyzacji postępowania cywilnego była ustawa z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹ wprowadzająca do prawa polskiego nowe postępowanie odrębne – elektroniczne postępowanie upominawcze, które cechuje się dużym stopniem informatyzacji. Hybrydowość formy czynności procesowych, dokonywanych w ramach postępowania upominawczego została wymuszona tym, że jedynie powód może samodzielnie zdecydować, czy wszcząć postępowanie upominawcze elektronicznie, czy tradycyjnie (papierowo)². Nawet jeśli powód wniesie pozew w elektronicznym postępowaniu upominawczym, pozwany ma prawo wybrać sposób komunikowania się z sądem. W elektronicznym postępowaniu upominawczym pozwany, któremu sąd doręcza tradycyjnie odpis pozwu, może zgodzić się na elektroniczny kontakt z sądem, albo pozostać przy kontakcie tradycyjnym. Nie można było bowiem oczekiwać, aby pozwany w każdym przypadku wybierał drogę elektroniczną³. Takie rozwiązanie ma swoje istotne konsekwencje i stwarza konieczność współistnienia obok siebie dwóch postaci kontaktów stron z sądem; istnienia akt sprawy w postaci elektronicznej (w systemie teleinformatycznym)⁴, oraz pomocniczego

zbioru dokumentów (występującego w postaci papierowej)⁵. Podobnie orzeczenia sądu, choć istnieją w oryginale jedynie w postaci elektronicznej⁶, to jednak pozwanemu doręczane są wydruki z systemu teleinformatycznego, w którym prowadzone jest elektroniczne postępowanie upominawcze. Ta hybrydowość postępowania powoduje zatem istotne ograniczenia, choć z uwagi na to, że w tym postępowaniu ani powód, ani pozwany nie może dołączać do pism procesowych dokumentów, ma ograniczony charakter.

Rozważając rozwój elektronicznego kontaktu z sądem w obszarze postępowania cywilnego, należało przeanalizować, czy już obecnie, przy istniejącej infrastrukturze technicznej w sądach oraz kancelariach prawniczych, przedsiębiorstwach realizujących swoje wierzitelności na drodze sądowej, a także właściwemu oprogramowaniu, powstały już warunki do wprowadzenia postępowania hybrydowego (elektroniczno-papierowego) także w postępowaniu cywilnym zwykłym. Wydaje się jednak, że taki moment nie nastąpił. Należy uznać, że informatyzacja postępowania sądowego ma na celu przede wszystkim:

- a) uproszczenie procedury wnoszenia pism procesowych i doręczeń
- b) przyspieszenie postępowania
- c) zmniejszenie kosztów postępowania
- d) standaryzację pewnych rozwiązań, a nawet decyzji sądowych
- e) elektroniczny dostęp do akt postępowania hybrydowego
- f) informatyzację postępowania egzekucyjnego.

Należy uznać, że w przypadku informatyzacji postępowania cywilnego zwykłego powstanie jedna istotna bariera, która nie istnieje w postępowaniu elektronicznym upominawczym, a mianowicie – potrzeba posługiwania się w dużym zakresie dokumentami załączonymi do pozwu i odpowiedzi na pozew i dalszych pism przygotowawczych w sprawie, apelacji, zażaleń itd. Podjęcie zatem prac legislacyjnych nad informatyzacją postępowania cywilnego zwykłego winno poprzedzić zbadanie kosztów digitalizacji dokumentów na użytek tego postępowania. Koszty te zresztą powstaną, w zależności od koncepcji, po stronie sądu lub stron. Jeżeli bowiem strony miałyby obowiązek digitalizować do-

¹ Dz. U. Nr 26, poz. 156; zob. także *Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, druk sejmowy Sejmu VI kadencji nr 859.

² Zgodnie z przepisem art. 505²⁸ k.p.c., w postępowaniu określonym w rozdziale „Elektroniczne postępowanie upominawcze” stosuje się przepisy o postępowaniu upominawczym z odrębnościami wynikającymi z wymienionego rozdziału.

³ Zgodnie z art. 125 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.; dalej: k.p.c.), wniesienie pisma procesowego drogą elektroniczną oznacza użycie do tego celu systemu teleinformatycznego. K.p.c. nie definiuje pojęcia „system teleinformatyczny”, w związku z czym obecnie należy je interpretować zgodnie z przepisem art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. Nr 64, poz. 565 z późn. zm.). Systemem teleinformatycznym jest zespół współpracujących ze sobą urządzeń informatycznych i oprogramowania zapewniający przetwarzanie, przechowywanie, a także wysyłanie i odbieranie danych przez sieci telekomunikacyjne za pomocą właściwego dla danego rodzaju sieci telekomunikacyjnej urządzenia końcowego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. Nr 171, poz. 1800, z późn. zm.). W chwili wejścia w życie ustawy wprowadzającej elektroniczne postępowanie upominawcze pojęcie „system teleinformatyczny” definiowała ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. Nr 144, poz. 1204 z późn. zm.); zob. szer. J. Gołaczyński (red.), K. Kowalik-Bańczyk, A. Majchrowska, M. Świerczyński, *Komentarz do ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną*, Warszawa 2009, komentarz do art. 3, System Informacji Prawnej LEX.

⁴ Zob. § 272a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, 249 z późn. zm.; dalej: r.u.s.p.), w elektronicznym postępowaniu upominawczym akta sprawy prowadzone są w systemie teleinformatycznym, natomiast dokumenty w postaci papierowej podlegają przetworzeniu na postać elektroniczną poprzez ich zeskanowanie, a następnie włączeniu w postaci elektronicznej do akt.

⁵ Zgodnie z § 272a ust. 3 r.u.s.p., po przetworzeniu na postać elektroniczną dokumenty w postaci papierowej przechowuje się w pomocniczym zbiorze dokumentów. Pomocniczy zbiór dokumentów podlega udostępnieniu na zasadach analogicznych jak akta sądowe.

⁶ Zob. art. 505³⁰ § 2 k.p.c., zgodnie z którym czynności sądu, referendarza i przewodniczącego utrwalane są wyłącznie w systemie teleinformatycznym, a wytworzone w ich wyniku dane w postaci elektronicznej opatrywane są bezpiecznym podpisem elektronicznym - w rozumieniu art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. Nr 130, poz. 1450 z późn. zm.).

kumenty dołączone do pozwu, to w wielu przypadkach można by się spotkać z zarzutem ograniczenia dostępu do sądu. Nie każdy ma bowiem dostęp do urządzeń i oprogramowania pozwalającego na przetworzenie dokumentów papierowych na elektroniczne. Koszty zatem mogą być duże, zwłaszcza w sprawach rozrachunkowych. Jeżeli natomiast przenieść ten obowiązek na sąd, stworzy on koszty zarówno samej digitalizacji, jak i zaangażowania pracowników sądowych w ten pracochłonny proces. Digitalizacja dokumentów składanych do akt sądowych postępowania cywilnego może się także odbywać poza sądem w Ośrodkach Zarządzania Informacjami (OZI), które w sposób bardziej sprawny, ujednoczony technologicznie, a przez to tańszy, mogą zajmować się digitalizacją dokumentów składanych do sądu, a następnie w ten sposób stwarzać warunki do archiwizacji akt sądowych wyłącznie w postaci elektronicznej. Koncepcja stworzenia takich ośrodków powstała w Ministerstwie Sprawiedliwości i jest w fazie realizacji. OZI zostaną zresztą wykorzystane do przechowywania i udostępniania zapisu dźwięku lub obrazu i dźwięku z posiedzeń jawnych (popularnie nazywanych e-protokołem)⁷.

Wracając jednak do obecnego projektu, nie przewiduje on wprowadzenia postępowania hybrydowego w postępowaniu zwykłym. Wydaje się, że konieczny jest pilotaż na szerszą skalę, który pozwoli ocenić kierunki informatyzacji oraz przyjętą koncepcję digitalizacji akt, mając na uwadze powyżej określone cele. Pilotaż taki winien się odbyć w oparciu o koncepcję utworzenia OZI.

Prezentowane obecnie propozycje stanowią kolejny etap informatyzacji postępowania cywilnego. Wcześniej wprowadzono elektroniczne postępowanie upominawcze i tzw. elektroniczny protokół. Niniejszy projekt nawiązuje do tych regulacji poprzez wykorzystanie sprawdzonych już w praktyce rozwiązań (to dotyczy elektronicznego postępowania upominawczego), zarówno pod względem prawnym, jak i budowy systemu informatycznego. Wyrazem tej kontynuacji jest oparcie proponowanych przepisów na koncepcji rozszerzania zakresu zastosowania przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym do nowych postępowań elektronicznych. Można zatem stwierdzić, że elektroniczne postępowanie upominawcze stanowi obecnie wzorzec legislacyjny dla konstruowania prawnoinformatycznych modeli innych postępowań. Wykorzystanie jako wzorca unormowania elektronicznego postępowania upominawczego ma na celu uspołnienie koncepcji prawnej i informatycznej w postępowaniu cywilnym, ale także pozwala wykorzystać istniejące już, na ogół pozytywne doświadczenia związane z elektronicznym postępowaniem upominawczym.

W projekcie ustawy zmieniającej k.p.c. zaproponowano następujące zmiany:

- a) wprowadzenie tzw. elektronicznego bankowego tytułu egzekucyjnego zamiast tradycyjnego bankowego tytułu egzekucyjnego i w ślad za tym z informatyzowanie postępowania o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu;

- b) precyzyjne uregulowanie kwestii dokumentu elektronicznego w ramach postępowania dowodowego, także wobec projektu nowego Kodeksu cywilnego⁸;
- c) z informatyzowanie procedury zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego;
- d) ustanowienie na potrzeby postępowania sądowego publicznych baz danych zawodowych pełnomocników⁹;
- e) stworzenie sądowi możliwości elektronicznego dostępu do publicznych rejestrów¹⁰;
- f) zwiększenie roli komunikacji elektronicznej w postępowaniu wieczystoksięgowym;
- g) wprowadzenie tzw. posiedzenia na odległość¹¹;
- h) wprowadzenie dodatkowych instrumentów procesowych dla stron w elektronicznym postępowaniu upominawczym¹²;
- i) umożliwienie stosowania komunikacji elektronicznej w europejskim postępowaniu nakazowym¹³;
- j) wprowadzenie rozwiązań z zakresu informatyzacji postępowania sądowego w międzynarodowym prawie postępowania cywilnego¹⁴.

⁸ Zob. Projekt Księgi pierwszej Kodeksu cywilnego przygotowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego działającą przy Ministrze Sprawiedliwości, Warszawa 2009. Zob. także E. Marszałkowska-Krześ, E. Rudkowska-Ząbczyk, *Dowód z dokumentu w świetle projektowanych zmian Kodeksu cywilnego*

⁹ Zob. także Krajowy Rejestr Adwokatów i Aplikantów Adwokackich, dostępny na stronie internetowej <http://rejestr.adwokatura.pl/>, którego zasady funkcjonowania reguluje uchwała Naczelnej Rady Adwokackiej nr 51/2009 z dnia 20 czerwca 2009 r. w sprawie utworzenia Krajowego Rejestru Adwokatów i Aplikantów Adwokackich oraz uchwały Prezydium NRA nr 43/2009 z dnia 23 lipca 2009 r. i nr 49/2009 z dnia 6 października 2009 r.

¹⁰ Zob. art. 15 ust. 1 ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, zgodnie z którym podmiot prowadzący rejestr publiczny zapewnia podmiotowi publicznemu albo podmiotowi niebędącemu podmiotem publicznym, realizującym zadania publiczne na podstawie odrębnych przepisów albo na skutek powierzenia lub zlecenia przez podmiot publiczny ich realizacji, nieodpłatny dostęp do danych zgromadzonych w prowadzonym rejestrze, w zakresie niezbędnym do realizacji tych zadań. Zob. także art. 220 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.), na podstawie którego organ administracji publicznej nie może żądać zaświadczenia na potwierdzenie faktów lub stanu prawnego, jeżeli możliwe są do ustalenia przez organ na podstawie: posiadanych przez niego ewidencji, rejestrów lub innych danych lub rejestrów publicznych, posiadanych przez inne podmioty publiczne, do których organ ma dostęp w drodze elektronicznej (na zasadach określonych w przepisach ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne lub wymiany informacji z innym podmiotem publicznym na zasadach określonych w przepisach o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne).

¹¹ Na wzór niemieckiej regulacji znajdującej się w § 128 Zivilprozessordnung; zob. szer. B. Kaczmarek, *Informatyzacja postępowania cywilnego w Niemczech (w:) J. Gołaczyński (red.) Informatyzacja postępowania sądowego w prawie polskim i wybranych państwach*, Warszawa 2009, s. 84-86.

¹² Zob. T. Zembrzki, *Opinia prawna do projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 859) czy P. Przerzawcz, *Niedoskonały projekt elektronicznego postępowania upominawczego*, <http://prawnik.pl/na-goraco-opinie.88949.Niedoskonały-projekt-elektronicznego-postepowania-upominawczego.html>, zawierające postulaty *de lege ferenda* dla elektronicznego postępowania upominawczego.*

¹³ Zob. rozporządzenie nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, Dz. Urz. UE seria L nr 399 z dnia 30 grudnia 2006 r., s. 1 i nast. Artykuł 26 rozporządzenia 1896/2006 reguluje kwestię swojego stosunku do krajowego prawa procesowego stanowiąc, iż wszelkie zagadnienia proceduralne, które nie są w nim uregulowane, podlegają prawu krajowemu. Dotyczy to w szczególności takich kwestii, jak właściwość sądu, kompetencje referendarza sądowego, „przejście” z postępowania europejskiego na płaszczyznę postępowania krajowego, przeprowadzanie niektórych dowodów, wystawianie przewidzianych w rozporządzeniach zaświadczeń, środki ochrony dłużnika i opłaty sądowe. Będzie zatem konieczne równoległe stosowanie regulacji unijnej i krajowej. Ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - k.p.c. oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 234 poz. 1571; zob. także rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 949), która weszła w życie dnia 1 lipca 2009 r. (z wyjątkiem dodawanych tą ustawą do k.p.c. art. 1153⁴, art. 1153⁵, art. 1153⁷ i art. 1153⁹, a także art. 7 pkt 1 i 3-5 ustawy, dotyczącego nowelizacji ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, które weszły w życie z dniem 12 grudnia 2008 r.), wprowadzono do k.p.c. przepisy wykonujące rozporządzenie, w postaci nowego postępowania odrębnego: europejskiego postępowania nakazowego.

¹⁴ Uzasadnienie projektu zmiany k.p.c. oraz o zmianie innych ustaw. Projekt przygotowanym przez zespół ds. informatyzacji postępowań sądowych powołany przez Ministra Sprawiedliwości

⁷ Zob. ustawę z dnia 29 kwietnia 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 108, poz. 684), wprowadzającą protokół w postaci utrwalenia przebiegu posiedzenia za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk.

2. Międzynarodowe postępowanie cywilne

Wobec zamiaru wprowadzenia kolejnych postępowań inicjowanych elektronicznie, koniecznym było uogólnienie przepisów księgi pierwszej, zajmującej się przepisami ogólnymi, tak, aby odnosił się do tych wszystkich postępowań. Chodzi tu o przepis art. 17 k.p.c., który przewiduje właściwość sądu rejonowego, niezależnie od wartości przedmiotu sporu – sądu rejonowego także w sprawach rozpoznawanych w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli jednak pozew został złożony elektronicznie. Uznano bowiem, że w przypadku informatyzacji postępowania w europejskim postępowaniu nakazowym, z uwagi na potrzebę budowy infrastruktury informatycznej, korzystniejszym rozwiązaniem będzie przygotowanie wyłącznie jednego sądu w Polsce, podobnie jak dla spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym, który będzie sądem właściwym w tych sprawach, o ile powód zainicjuje postępowanie drogą elektroniczną. Przepis art. 505¹ § 4 projektu mówi, że w przypadku wniesienia pozwu drogą elektroniczną sprawę rozpoznaje sąd, któremu Minister Sprawiedliwości przekazał do rozpoznania sprawy w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli pozew wniesiono drogą elektroniczną. W przypadku pozwów składanych tradycyjnie, zasady dotyczące właściwości nie ulegają zmianie. Z powyższą zmianą korespondują następne, odnoszące się do informatyzacji europejskiego postępowania nakazowego. I tak, przepis art. 397¹ § 1 k.p.c. rozszerza regułę obowiązującą wcześniej na gruncie elektronicznego postępowania upominawczego, na pozostałe postępowania objęte nowelizacją, także na europejskie postępowanie nakazowe. Proponowany natomiast przepis art. 505^{17a} projektu przewiduje możliwość wniesienia pozwu drogą elektroniczną i wówczas powód będzie obowiązany wszystkie kolejne pisma składać w ten sam sposób. Przepis ten daje także możliwość, podobnie jak w elektronicznym postępowaniu upominawczym, aby pozwany wniósł pismo procesowe w sprawie drogą elektroniczną i wtedy będzie zobowiązany do wnoszenia elektronicznie także dalszych pism procesowych w sprawie. W przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w europejskim postępowaniu nakazowym lub w przypadku potrzeby rozpoznania sprawy w części, co do której nie może być wydany nakaz zapłaty, a także w przypadku utraty mocy lub uchylenia nakazu zapłaty, zgodnie z przepisami odrębnymi i przepisami art. 505¹⁸-505²⁰ k.p.c. sąd przekazuje sprawę do sądu wskazanego przez powoda w pozwie, a w braku takiego wskazania – do sądu właściwości ogólnej. Zdania pierwszego nie stosuje się, jeżeli powód zgodnie z przepisami odrębnymi, zażądał zakończenia postępowania na wypadek wniesienia sprzeciwu. Proponowany przepis ma istotne znaczenie w europejskim postępowaniu nakazowym, inicjowanym drogą elektroniczną. Skoro Minister Sprawiedliwości wyznaczy jeden lub kilka sądów właściwych do rozpoznania spraw w tym postępowaniu, to należy uregulować kwestie właściwości sądu, uprawnionego do rozpoznania sprawy w przypadku:

- a) braku podstaw do wydania nakazu,
- b) rozpoznania sprawy odnośnie części, co do której nakaz zapłaty nie mógł być wydany,
- c) utraty mocy lub uchylenia nakazu zapłaty zgodnie z przepisami odrębnymi,

sprawę należy przekazać do sądu wskazanego przez powoda w pozwie, a jeżeli takiego sądu nie wskazał, to sądowi właściwości

ogólnej. Rozwiązanie takie zostało zaczerpnięte z elektronicznego postępowania upominawczego i jest korzystne dla powoda, który może mieć wpływ na właściwość sądu, rozpoznającego sprawę.

Istotna zmiana, która dotyczy międzynarodowego postępowania cywilnego, została wprowadzona w art. 1135⁶ projektu. Przepis ten został umiejscowiony w nowym tytule Księgi IV *Przepisy szczególne o przewidzianej w przepisach odrębnych przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie czynności na odległość*. Stanowi on realizację kierunku wytyczonego w rozporządzeniach Rady nr 1206/2001 z 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami Państw Członkowskich w przeprowadzeniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych¹⁵, rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1393/2007 z dnia 13.11.2007 r., dotyczącego doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych lub pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych¹⁶. I tak, omawiany przepis stanowić będzie, że w sprawach przeprowadzenia dowodów i doręczania pism sądowych (z wykorzystaniem urządzeń technicznych umożliwiających dokonywanie czynności na odległość w przypadkach przewidzianych w przepisach odrębnych) stosuje się przepisy niniejszego (IV) tytułu. W tych przypadkach pisma sądowe utrwała się w systemie teleinformatycznym. Celem tego przepisu jest ustalenie, że w przypadku opisanym wyżej, pisma sądowe będą miały postać wyłącznie elektroniczną, a zatem nie trzeba będzie tworzyć osobno dokumentacji papierowej. Konsekwencją tego unormowania jest zaproponowany przepis art. 1135⁷, według którego przewodniczący może zarządzić w przypadku wskazanych w przepisach odrębnych, aby przekazanie dokumentów, wniosków, potwierdzeń, dowodów odbioru, poświadczeń, informacji i wszystkich innych aktów następowało przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających dokonanie tych czynności na odległość, jeżeli taka możliwość została wskazana przez Państwa członkowskie Unii Europejskiej (§ 1 art. 1135). Podobnie sąd państwa członkowskiego Unii Europejskiej może dokonywać tych samych, co wyżej wskazane, czynności za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Przewodniczący winien przy realizacji przekazania, o którym mowa w § 1, wskazać sądowi innego Państwa Członkowskiego konieczność dokonywania czynności sądowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Kwestie szczegółowe dotyczące: przekazywania dokumentów, wniosków, potwierdzeń dowodów odbioru, poświadczeń, informacji i wszystkich innych aktów, a także: sposób przekazywania, szczegółowe wymagania dotyczące trybu zakładania konta w systemie teleinformatycznym oraz sposobu posługiwania się podpisem elektronicznym ureguje Minister Sprawiedliwości w rozporządzeniu.

Projekt przewiduje (art. 1135⁸) przeprowadzenie dowodu na odległość w ramach rekwizycji biernej. Do tej chwili takiej możliwości nie było, stąd też wydaje się konieczne jej wprowadzenie. Za jej wprowadzeniem przemawia także prawo polskie, które na użytek postępowania krajowego oraz postępowania w sprawie drobnych roszczeń dopuściło w art. 235 § 2 i 3 k.p.c. przeprowadzenie dowodu na odległość. Omawiany przepis odnosi się do dwóch sytuacji: gdy inicjatorem przeprowadzenia dowodu na odległość w sprawie jest sąd polski (§ 1) oraz sytuacji, gdy

¹⁵ Dz.Urz. UE seria L nr 174 z dnia 27 czerwca 2001 r., s. 1 i nast.

¹⁶ Dz.Urz. UE seria L nr 324 z dnia 10 grudnia 2007 r., s. 79 i nast.

inicjatorem przeprowadzenia dowodu na odległość jest sąd zagraniczny; wówczas sąd polski może wyrazić na to zgodę.

Podążając tym kierunkiem, projekt przewiduje utworzenie nowego tytułu (IVb Posiedzenie jawne przeprowadzane na odległość przy użyciu urządzeń technicznych). Stanowi on kontynuację rozwiązań zawartych w rozporządzeniu w sprawie drobnych roszczeń, które przewiduje możliwość przeprowadzenia rozprawy na odległość. To unormowanie nie zostało jednak dotychczas przejęte przez prawo polskie, a jak wyżej wskazano, jedynie – unormowanie pozwalające na przeprowadzenie dowodu na odległość. Skoro jednak projekt przewiduje możliwość przeprowadzenia posiedzenia jawnego na odległość przy użyciu urządzeń technicznych, to podobne rozwiązanie winno być zastosowane w międzynarodowym postępowaniu cywilnym, w którym na ogół strony i ich pełnomocnicy nie mają miejsca zamieszkania, siedziby w państwie, w którym sąd prowadzi postępowanie w sprawie. Rozwiązanie takie spowoduje zmniejszenie kosztów takiego postępowania. W kwestii odbycia posiedzenia na odległość decyduje sąd, w porozumieniu z sądem lub innym organem państwa obcego. Zastosowanie odpowiednie znajduje tu przepisy art. 152 § 2 i 3 projektu.

3. Elektroniczne postępowanie upominawcze

Projekt przewiduje także modernizację przepisów dotyczących elektronicznego postępowania upominawczego. Zmiana stała się konieczna wskutek potrzeby dostosowania przepisów procedury cywilnej do uregulowań europejskiego postępowania nakazowego. Otóż rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1896/2006 z dnia 12 grudnia 2006 r., ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, przewiduje zakończenie postępowania, jeżeli powód tego zażąda, po wniesieniu przez pozwanego sprzeciwu. Takie stanowisko powoda nie jest jednak znane pozwanemu, a jedynie sądowi. Wobec tego w prawie polskim (tak w postępowaniu upominawczym (tradycyjnym, papierowym), jak i w elektronicznym postępowaniu upominawczym, które stanowi jedynie rozwinięcie „elektroniczne” tradycyjnego postępowania upominawczego), konieczne jest także wprowadzenie takiego unormowania. Projekt przewiduje bowiem, że obecnie także przed sądem polskim będzie można wnieść pozew w europejskim postępowaniu nakazowym drogą elektroniczną i że wyłącznie jeden sąd będzie właściwy do rozpoznania sprawy w takim postępowaniu. Stąd też wydaje się, że sądem takim winien być obecnie istniejący XVI Wydział Cywilny Sądu Rejonowego w Lublinie, zwany „e-sądem”¹⁷. Ten właśnie sąd rozpoznaje sprawy „elektronicznie”, inicjowane przez powodów. Skoro projekt dopuszcza także w europejskim postępowaniu nakazowym możliwość wniesienia pozwu, a potem sprzeciwu drogą elektroniczną, to pewne rozwiązania prawne powinny być jeszcze bardziej do siebie zbliżone. Obecnie, w elektronicznym postępowaniu upominawczym nie dołącza się do pozwu i sprzeciwu dokumentów. Takie rozwiązanie zostało zaczerpnięte właśnie z europejskiego postępowania nakazowego. I tak w art. 505³² dodaje się § 3 i 4, które stanowią, że w piśmie procesowym wniesionym wraz z pozwem powód może zażądać, aby zakończyć postępowanie w przypadkach wskazanych w art.

505³³ § 1, 505³⁴ § 1, lub 505³⁶ § 1 pisma tego nie doręcza się pozwanemu. Jeżeli powód zażądał zakończenia postępowania, to w przypadkach wskazanych wyżej sąd umarza postępowanie i orzeka o kosztach, jak przy cofnięciu pozwu.

Kolejna zmiana w ramach elektronicznego postępowania upominawczego wynika z potrzeb praktyki tego postępowania. Powodowie są zainteresowani przekazaniem sprawy do sądu wybranego przez strony (art. 46 k.p.c.) lub do sądu według właściwości przemiennej. Dotyczy to przypadków określonych w art. 505³³ § 1, 505³⁴ § 1 lub 505³⁶ § 1 k.p.c. Projekt przewiduje, że powód może wskazać sąd, któremu sprawa ma być przekazana. W wielu bowiem sprawach między stronami doszło do zawarcia umowy prorogacyjnej, która nie może być obecnie respektowana przez e-sąd. Sprawę należy przekazać do sądu właściwości ogólnej (art. 27 k.p.c.). Propozycja nowelizacji zmierza do tego, aby to powód wskazywał sąd, do którego sprawa zostanie przekazana w przypadkach wskazanych w powyższej publikacji i wymienionych przepisach. Pozwany będzie mógł zareagować, zgodnie z regułą art. 202 k.p.c., w sądzie, do którego sprawa została przekazana.

Kolejną zmianą wprowadzoną do przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym jest niezwiązanie sądu, któremu przekazano sprawę w przypadkach wskazanych w: 505³³, 505³⁴, 505³⁶. Chodzi o to, że obecnie, jak wynika z praktyki elektronicznego postępowania upominawczego, powód nie zawsze formułuje w sposób wystarczający dane pozwanego, dla określenia właściwości miejscowej. Wynika to z braku obowiązku przekazania w pozwie szczegółowych informacji. Skoro jednak dopiero sąd, do którego sprawa została przekazana przez e-sąd, wzywa powoda do uzupełnienia pozwu i pism procesowych pozwanego.

W końcu nowelizacja normuje także w sposób jednoznaczny kwestię uzupełniającej opłaty sądowej od pozwu. Procesowanie w elektronicznym postępowaniu upominawczym to istotna oszczędność dla stron, ale także dla sądu, który nie ponosi dużych kosztów związanych z doręczaniem pism sądowych. W następstwie tego wydaje się racjonalne zmniejszenie kwoty opłaty sądowej od pozwu. Wobec tego, że elektroniczne postępowanie upominawcze jest w konkurencji do innych postępowań, zwłaszcza postępowania nakazowego, należy stosować takie rozwiązanie, które zachęci powodów, zwłaszcza masowych, do korzystania z elektronicznego postępowania upominawczego. W związku z tym zaproponowano, aby nie było obowiązku uiszczania opłaty uzupełniającej po wniesieniu przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty.

4. Podsumowanie

Wprowadzone zmiany w przepisach regulujących międzynarodowe postępowanie cywilne, niewądnicie przyczynią się do usprawnienia i przyspieszenia postępowania, w których zachodzi potrzeba: przeprowadzenia dowodu, przeprowadzenia dowodu na odległość, czy doręczenia pism sądowych lub pozasądowych. W tym obszarze przepisy IV księgi k.p.c. nie były dostosowane do unormowań zawartych w prawie wspólnotowym. Tym samym sąd polski będzie mógł skorzystać z: tzw. rekwizycji biernej (przeprowadzenie dowodu na odległość, przeprowadzenie posiedzenia jawnego na odległość) oraz skrócenia czasu związanego z doręczeniem pism sądowych i pozasądowych. Istotne znaczenie ma także

¹⁷ Zob. <https://www.e-sad.gov.pl/>.

proponowana zmiana przepisów, dotyczących elektronicznego postępowania upominawczego. Zmiany te mają na celu przede wszystkim dostosowanie tego postępowania do europejskiego postępowania nakazowego oraz zwiększenie atrakcyjności tego postępowania dla powodów przez: możliwość rezygnacji z kontynuowania postępowania (np. wskutek wniesienia przez pozwanego sprzeciwu), możliwość wskazania przez powoda sądu, do którego sprawa zostanie przekazana, niezwiązanie przekazaniem sprawy przez e-sąd oraz zaniechanie poboru opłaty sądowej uzupełniającej po wniesieniu przez pozwanego sprzeciwu.

W końcu do istotnych zmian należy zaliczyć także umożliwienie powodowi wniesienia pozwu drogą elektroniczną w europejskim postępowaniu nakazowym.